

CAPUT XV.

De scorbuto.

SCORBUTI nomen apud auctores Medicos morbum designat adeo multiplicem, & facie diversum; ut non idem, sed alius atque alius esse videatur. Nullo non tempore in septentrionalibus regionibus popularis fuit, eo faevior, quo illae oceano propius adjacent: idcirco Danos, Norwegos, & maris Baltici accolae maxime infestat; neque eo immunes sunt Germani, Belgae, nostrique homines (a).

INCIPIT autem hoc malum a foedis in ore cruribusque ulceribus; unde Plinio *stomacace* & *scelotyrbē* dicitur (b), qui sceleribus aquarum imputat, & auxilio repertam fuisse *herbam Britannicam* (quae nobis *hydrolapathum nigrum* appellatur) memoriae prodidit. Sed & ipsi Hippocrati jam olim innotuit, a quo *σπλῆν μέγας*, *lien magnus*, vocatur, & pariter a frigidis, crudis, turbidisque aquis epotis oriri dicitur (c).

M E =

(a) Vid. *Eugalenum De scorbuto*; sed in primis *Sennertum*, Lib. III. Part. v.

(b) *Nat. Hist.* Lib. XXV. sect. VI.

(c) Vid. *De internis affection. Sect.* XXXIV. & *De aëribus, locis, & aquis, Sect.* X.

MEMINI Me vidisse in nosocomio hujusmodi casum in viro rustico mediae aetatis, qui in insula *Toliapis* Ptolemaeo dicta, nunc *Sheppey*, vitam egerat. Is locus tam caelo turbido & humido, quam aquis insalubribus, infamis est. Et quidem conjectari licet, Romanos milites, postquam, duce Claudio Caesare, in *Britanniam* transmissi erant, atque hanc insulam eum locis vicinis occupaverant, morbo hoc correptos, monstrantibus incolis, *herbam Britannicam*, quam auxilio repertam fuisse dicit Plinius, comperisse, & a regione id nomen dedisse. Scimus enim Imperatorem illum a Gesloriaco, quod in *Gallia* oppidum est, nunc *Boulogne* dictum, ex adverso Cantii nostri, hanc in terram milites exposuisse (a). Huic parem historiam narrat Strabo de Romano exercitu apud *Album Pagum*, quem, duce Aelio Gallo, Augustus Caesar in *Arabiam* misit. Dicit enim illum oris & crurum vitiiis, morbis nimirum regionis istius indigenis, qui *stomacace* & *scelotyrbe* vocantur, suntque resolutio quaedam ab aquis & herbis proveniens, tactum fuisse (b). Minime autem dubito, quin aër insalubris marinus, cibus pravus, cum aquis noxiis, caelum illud hisce vitiiis obnoxium reddiderint; ex Ptolemaei enim

(a) Vid. Sueton. vit. Claudii Caes. cap. xvii.

(b) Στομακική τε κ' σκελοτύρβη πειραζομένης τῆς σφατιᾶς ἐπιχειροῖς πάθεισι; τῶν μὲν περὶ τὸ σῶμα, τῶν δὲ περὶ τὰ σκέλη παραλύσι τινα δηλούντων, ἕκ τε τῶν ὑδάτων, κ' τῶν βοτανῶν, Geograph. Lib. xvi. pag. 781. ed. Paris. 1620.

enim *Geographia* liquet Album Pagum ad sinum Arabicum situm fuisse. Sed haec obiter. Rusticus ille, quem dixi, malo corporis habitu cum febre intermittente abnormi laborabat; accedebant crurum ulcera mala, in utraque nimirum tibia. Ab assumptis medicamentis, quae scorbuto conveniunt, amaris scilicet & urinam moventibus, convalescere videbatur: ulcerum enim alterum ope Chirurghi jam impletum erat; alterum vero, dum sanescebat, ex improvise tenuit gangraena, & concisa carne, ne latius serperet malum, aeger subito mortuus est. Dissecto abdomine, mox oculos rapuit ingens lienis moles forma naturali, sola magnitudine aucta; neque color mutatus erat, nec mollitiem tumor aut scirrhus vitiat. Pendebat autem libras quinque cum quarta librae parte, cum hepar quatuor tantum libras totidemque uncias pondere aequaret. Substantia denique, quae visceris hujus natura est, laxis fibris suffusum nigrum cruorem visui obtulit.

Ab ulceribus istis supra memoratis os ipseque spiritus male olet; gingivae vitiantur, sublividae & nonnunquam subatrae redduntur, ac digito vel leviter pressae atrum cruorem emittunt; eademque sic laxae sunt, ut a dentibus discedant, quos facile omnes interdum eximere liceat. Interea maculae lividae, tanquam vestigia saggillationum, variis corporis locis efflorescunt; in brachiis scilicet, in coxis, in cruribus, saepeque per universi corporis cutem, adeo ut haec quasi ictero foedata videatur.

tur. Tormina quoque ventrem discruciant. Et ne levia quidem praetermittam, ab intestinorum doloribus nomen suum, tum Latinum tum Anglicum, traxisse videtur iste affectus, a voce nimirum Saxonica *schorbock* vel *schorbuck*, quae illa lingua ventris lacerationes denotat.

PRAETER infalubres aquas cibos etiam in partem nocuenti trahunt auctores, falfamenta nimirum & legumina; quae, cum sint difficilis concoctionis, crassum minusque commodum nutrimentum corpori suppeditant. At causam tamen magis universalem adhuc non videntur satis attigisse. Ille autem aër est usus vitae minus idoneus, qui in pulmones receptus plurimum noxae adfert. Id in longis navigationibus maxime manifestum est, in quibus nautas faevissime corripit haec lues. Cujus rei illustre exemplum praebuit *Historia* nuper edita itineris marini, magni nostri ducis Ansoni, qui totum terrarum orbem circumnavigavit; in qua tertia fere pars nautarum hac calamitate consumpta perit, maiorque adeo evector, ut etiam in fractis ossibus calli, qui diu induruerant, quasi compage jam recenter rupta, mirandum dictu! dissolverentur (a). Est profecto in hisce casibus summa humorum omnium corruptio, & quaedam putrefactio; sanguinis mistura eo usque vitiata, ut quacunque parte emissus nihil pur-

(a) Vid. *Anson's Voyage round the world*, London, MDCCXLVIII.

purpurei coloris habeat, sed atram & coenofam colluviem referat. Quibus autem modis ita corrumpant & putrefaciant humores dictae jam causae, non difficulter cognoscet, qui proprietates legesque motus in fabrica animali perspectas habuerit. De illis enim ut pluribus hic agam, eo minus necessarium videtur quod in libello nuperrime edito eas fusius exposui; ubi commoditates & usum *machinae Suttonianae* ad extrahendum e navibus aëra inquinatum, alatis etiam documentis, ostendi (a).

Quod ad curam attinet, facilius multo est morbo huic venienti occurrere, quam illum depellere; cum enim corpori semel infederit, difficillime medicinam sentit. Optimum autem medicamentum est aër salubris opportune inspiratus, cum apta diaeta. Cum primum igitur quis aegrotare coeperit, si forte sit in mari, quam citissime fieri poterit, mutandum est caelum, & pro marino terrenus aër hauriendus; sin in terra sit, rus amoenius petere, & aëre aperto ac sereno frui debet. Uterque vero aut carnibus recentibus vescatur, & ex materia tenerrima: aut potissimum herbis, tam iis, quae sale volatili gaudent, quales sunt *cochlearia*, *nasturtium*, *becabunga*, & his consimiles; quam illis, quae succum frigidiorum praebent, cujusmodi sunt, *acetosa*, *endivia*, *lactuca*, *portulaca*, & id genus aliae. Et has quidem

(a) *An Historical account of a new method for extracting the foul air out of ships, London, MDCCXLIX.*

dem omnes utriusque generis alias aliis miscere, & temperare inter se, saepe erit utile. Maxime autem juvabit fructus subacidus, *mala citrea, aurea, punicaque* frequenter, comedendo stomachum pariter, ac corporis humores, refrigerare & astringere.

AT operae pretium erit ipsam *Narrationem* itineris modo dicti pervolvere; quae multa sane Medicis scitu utilia, omnibus lectu jucunda, variosque casus ac rerum discrimina justo ordine, styloque eleganti descripta complectitur. Neque laboris fortassis illum poenitebit, si quis velit ea pervolvere, quae, cum *machinae Suttonianae* utilitates exponerem, ipse de hoc morbo conscripsi. Leget ibi historiam maxime memorabilem de *Nauta* quodam *Batavo*; qui cum in nave ad *Groenlandiam* appulsa hoc malo jam fere consumptus esset, herba tamen *cochlearia* pecudum more pastus, restituta sanitate, in patriam firmis viribus rediit.

HIS, quae fusius fortasse diximus, illud denique adjungere non inutile erit: quod sanguinem, si ex quavis parte profluat, id quod non raro fit, *elixir vitrioli Mynsichti*, *aqua fontana frigida* commistum, ac subinde haustum; vel interdum etiam *tinctura styptica*, eodem modo assumpta, commodissime supprimet.